

INGLIZ PUBLITSISTIKASIDA METAFORIK IFODALARNING TURLARI

PhD, prof. v.b. Barno Shanazarovna Sapayeva, Mamun universiteti

O'qituvchi, Anbarjon O'tkir qizi Qurbanboyeva, Mamun universiteti

Talaba, Rustamova Sabohat, Mamun universiteti

Annotatsiya Ushbu maqolada ingliz publitsistikasi tilida qo'llaniladigan metaforik ifodalarning turlari, ularning lingvistik va pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi. Metaforalarning ommaviy axborot vositalaridagi o'rni, publitsistik matnlarning ta'sirchanligini oshirishdagi ahamiyati hamda ingliz publitsistikasida keng uchraydigan konseptual, siyosiy, iqtisodiy va harbiy metaforalar misollar asosida yoritiladi. Shuningdek, metaforalarning jamoatchilik fikrini shakllantirishdagi roli ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: metafora, publitsistik uslub, ingliz tili, ommaviy axborot vositalari, konseptual metafora, siyosiy diskurs, ekspressivlik, media tili.

Kirish Zamonaviy tilshunoslikda metafora faqatgina badiiy tasvir vositasi sifatida emas, balki inson tafakkurining muhim mexanizmi sifatida ham o'rganiladi. Metafora bir tushuncha yoki hodisaning xususiyatlarini boshqa tushunchaga ko'chirish orqali yangi ma'no hosil qiladi. Ayniqsa, publitsistik matnlarda metaforalar axborotni ta'sirchan va tushunarli shaklda yetkazishda muhim vosita hisoblanadi.

Ingliz publitsistikasi dunyo miqyosidagi eng rivojlangan media tizimlaridan biri bo'lib, unda metaforalardan keng foydalaniladi. Gazeta maqolalari, siyosiy sharhlar, televideniye reportajlari va internet nashrlarida metaforalar muallifning pozitsiyasini ifodalash, voqealarga baho berish va auditoriya e'tiborini jalb qilishga

xizmat qiladi.

Mashhur amerikalik olimlar □entity□[“people”,“George Lakoff”,“American cognitive linguist”]□ va □entity□[“people”,“Mark Johnson”,“American philosopher and linguist”]□ metaforani inson tafakkurining ajralmas qismi sifatida baholab, uning kundalik nutq va ommaviy kommunikatsiyadagi rolini alohida ta’kidlaganlar.

Ingliz publitsistikasida metaforaning o‘rni

Publitsistik matnlarning asosiy vazifasi axborot berish bilan birga o‘quvchi yoki tomoshabinga ta’sir ko‘rsatishdan iborat. Shu sababli jurnalistlar va publitsistlar murakkab siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlarni oddiyroq va obrazliroq shaklda ifodalash uchun metaforalardan foydalanadilar.

Masalan:

- “The economy is recovering from a deep wound.”
- “The country is on the road to reform.”
- “A storm of criticism followed the decision.”
- “The government launched a battle against inflation.”

Bu misollarda iqtisodiyot, siyosat va jamiyatga oid mavhum tushunchalar aniq tasvirlar orqali ifodalangan.

Metaforalar nafaqat axborot uzatadi, balki voqealarga nisbatan ijobiy yoki salbiy munosabatni ham shakllantiradi. Shu jihatdan ular publitsistik diskursning muhim pragmatik vositasi hisoblanadi.

Ingliz publitsistikasida metaforik ifodalarning asosiy turlari

1. Konseptual metaforalar

Konseptual metaforalar ingliz publitsistikasida eng keng tarqalgan metafora turlaridan biridir. Ular inson tafakkuridagi umumiy konseptual modellarga asoslanadi.

Misollar:

- Time is money.
- Life is a journey.
- Knowledge is power.
- Politics is a game.

Masalan, “Time is money” metaforasida vaqt iqtisodiy boylik sifatida talqin qilinadi. Natijada vaqtni tejash yoki yo‘qotish haqidagi fikrlar iqtisodiy terminlar orqali ifodalanadi.

2. Siyosiy metaforalar

Siyosiy publitsistikada metaforalar siyosiy voqealar va jarayonlarni baholash vositasi sifatida xizmat qiladi.

Misollar:

- Political battlefield
- Election race
- Power struggle
- Political arena

Masalan, “election race” birikmasida saylov jarayoni sport musobaqasi sifatida tasvirlanadi. Bu esa siyosiy raqobatning dinamik xarakterini ifodalashga yordam beradi.

3. Harbiy metaforalar

Ingliz publitsistikasida harbiy terminologiya asosida yaratilgan metaforalar juda faol qo‘llanadi.

Misollar:

- War on poverty

- Fight against corruption
- Media attack
- Strategic campaign

Bunday metaforalar muammolarga qarshi kurashish zaruriyatini ta'kidlab, auditoriyada kuchli emotsional ta'sir uyg'otadi.

4. Tibbiy metaforalar

Tibbiyot bilan bog'liq metaforalar jamiyat va iqtisodiyotdagi holatlarni tasvirlashda qo'llaniladi.

Misollar:

- Economic recovery
- Financial health
- Social disease
- Cure for inflation

Masalan, iqtisodiy inqiroz "kasallik", iqtisodiy o'sish esa "sog'ayish" sifatida talqin qilinadi.

5. Tabiat va ob-havo metaforalari

Ingliz ommaviy axborot vositalarida ijtimoiy hodisalarni tabiat jarayonlari bilan qiyoslash keng tarqalgan.

Misollar:

- Wave of migration
- Storm of protests
- Flood of information
- Wind of change

Bu metaforalar voqeaning ko'lami va ta'sir kuchini tasvirlashga xizmat qiladi.

6. Sport metaforalari

Sportga oid metaforalar ayniqsa siyosiy va iqtisodiy maqolalarda ko‘p uchraydi.

Misollar:

- Level playing field
- Score a victory
- Gain momentum
- Change the rules of the game

Sport metaforalari raqobat va muvaffaqiyat tushunchalarini auditoriyaga sodda va tushunarli tarzda yetkazadi.

Metaforalarning publitsistik matndagi funksiyalari

Axborotni soddalashtirish

Murakkab siyosiy va iqtisodiy tushunchalarni keng auditoriya uchun tushunarli qiladi.

Ekspressivlikni oshirish

Matnga hissiy ta’sir va obrazlilik bag‘ishlaydi.

Baholovchi funksiyasi

Muallifning voqea-hodisalarga munosabatini ifodalaydi.

Masalan, “economic collapse” yoki “political storm” kabi metaforalar salbiy bahoni kuchaytiradi.

Auditoriyani ishontirish

Metaforalar argumentlarni kuchaytirib, o‘quvchini muallif pozitsiyasini qabul qilishga undaydi.

Jamoatchilik fikrini shakllantirish

Media diskursidagi metaforalar muayyan hodisalarni qanday qabul qilishimizga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli ular zamonaviy kommunikatsiyaning muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Xulosa Ingliz publitsistikasida metaforik ifodalar ommaviy kommunikatsiyaning eng samarali stilistik vositalaridan biri hisoblanadi. Konseptual, siyosiy, harbiy, tibbiy, sport va tabiat metaforalari publitsistik matnlarda keng qo'llanib, axborotni tushunarli, ta'sirchan va obrazli shaklda yetkazishga xizmat qiladi. Metaforalar nafaqat lingvistik hodisa, balki ijtimoiy ong va jamoatchilik fikrini shakllantiruvchi muhim kommunikativ mexanizm hamdir. Shu bois ingliz publitsistikasi tilidagi metaforalarni o'rganish zamonaviy lingvistika, mediatadqiqotlar va diskurs tahlili uchun dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 1980.
2. Charteris-Black J. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. London, 2011.
3. Semino E. *Metaphor in Discourse*. Cambridge University Press, 2008.
4. Kövecses Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford University Press, 2010.
5. Fairclough N. *Media Discourse*. London: Edward Arnold, 1995.
6. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press, 2019.